

УДК 378.146

**Мацнєва Т. С., ст. викладач; Кравченко Н. В., к.т.н., доцент;
Грицина О. О., к.т.н., доцент** (Національний університет водного
господарства та природокористування, м. Рівне)

ВИКОРИСТАННЯ ПОРТФОЛІО У ПІДГОТОВЦІ СТУДЕНТІВ ТЕХНІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

**Розкрито можливості використання методу портфоліо у вищих
навчальних закладах технічного профілю, наведено його
структуру, обґрунтовано доцільність використання.**

Ключові слова: метод портфоліо, оцінювання знань, інновації в освіті.

Система вищої освіти в Україні все ще лишається спрямованою на засвоєння отриманих знань і працює за так звану інформаційну модель навчання: студент приймає інформацію від викладача, опрацьовує її і, як результат, демонструє ступінь засвоєння, за що отримує відповідну оцінку. Така модель ґрунтується на пасивній ролі студента і не відповідає сучасним вимогам глобального інформаційного простору. Якісна професійна підготовка повинна не лише забезпечувати певний рівень знань, а й сприяти розвиткові ініціативи, активної діяльності, готовності до самовдосконалення та самоосвіти.

Одним із інструментів, який дозволяє виявити якість здобутої освіти, є оцінювання результатів навчання. Саме тому багато зусиль спрямовано на підвищення об'єктивності оцінювання: уніфікація підходів, розроблення критеріїв знань, введення тестового контролю, запровадження електронних журналів тощо. Але у більшості випадків – це засоби механічного оцінювання, а оцінка фіксує відповідність роботи студента певному набору оцінюваних параметрів і не висвітлює результативність процесу навчання в цілому, а, отже, і не може бути ефективним показником досягнень студента. Через це досить часто вищі оцінки отримують найстаранніші, але не завжди найбільш здібні студенти. Безумовно, для майбутніх професіоналів старанність є важливою рисою, але не найпершою, яка визначає професійну компетентність. Крім того, сучасний уніфікований підхід до оцінювання не стимулює потреби до навчання, самостійного здобування знань, прояву власної особистості. Тому для підвищення якості підготовки актуальним є пошук нових альтернативних моделей і технологій оцінювання. До таких інноваційних технологій, на думку авторів, належить метод портфоліо, який є формою безперервного

оцінювання усього процесу навчання і виявляє не лише окремі результати з тієї чи іншої дисципліни, а й дозволяє виокремити і оцінити саме той напрямок розвитку і навичок студента, який для нього самого є значущим і цікавим.

Аналіз останніх досліджень і публікацій виявив, що ідея застосування портфоліо в освіті набуває популярності в багатьох країнах [1]. Вперше в освітніх закладах портфоліо стали використовувати в США, звідки цей метод поширився у країни Західної Європи. Американський підхід використовує портфоліо в практико-орієнтованому навчанні, а у Великобританії цей метод служить оцінкою професійної кваліфікації на національному рівні [2]. Переважно у вітчизняних публікаціях, які досліджують метод портфоліо, мова йде про запровадження його для учнів середніх шкіл, педагогічних навчальних закладів, студентів творчих професій [1, 2, 3, 4]. Однак, у вищих технічних навчальних закладах України портфоліо як інструмент оцінювання ще не застосовують.

Оцінювання навчальних досягнень студентів технічних вишів ґрунтується на визначенні рівня засвоєння ними теоретичних знань, навичок та умінь, визначених навчальними програмами. Здобута студентом оцінка формується за результатами поточного, модульного та підсумкового контролю. Здебільшого ці види контролю доволі уніфіковані і направлені на формальне вимірювання результатів з конкретної навчальної дисципліни і не вказують на здобутки, досягнення і вдосконалення студента. Намаганням відійти від застосування таких спрощених методів діагностики рівня набутих знань є використання методу портфоліо для студентів вищих технічних навчальних закладів.

Сучасна освіта повинна формувати особистість здатну використовувати набуті знання, критично мислити, приймати технічні, досить часто нестандартні рішення, вміти самостійно здобувати з різних джерел інформацію та переосмислювати її. Навчальний процес має бути керованим і мати прогнозований результат. Це зумовлює поширення нових форм і методів, комплексний підхід до оцінки навчальних та інших досягнень студента, пошук способів розвитку особистості, необхідних для самоосвіти та реалізації набутих компетентностей на ринку праці. В зв'язку з цим актуальною є розробка науково-методичного апарату, який дозволить фіксувати і комплексно оцінювати рівень досягнень студентів, їх професійне становлення, мотивуватиме до самоосвіти та самооцінювання, буде зрозумілим і простим. Саме такі можливості надає портфоліо.

Портфоліо – це набір певним чином структурованих матеріалів.

Такі матеріали збирають митці, представники творчих професій, фрілансери, рекламисти для самореклами або демонстрації рівня майстерності та пошуку замовників. У творчому середовищі наявність портфоліо є звичним та розповсюдженим явищем.

Основною метою формування студентського портфоліо є накопичення і збереження матеріалів, які б підтверджували і демонстрували досягнення під час навчання, відношення студента до навчального процесу, його самостійність, ініціативу, творчий потенціал. Такими матеріалами для студентів вищих технічних закладів можуть бути курсові проекти, дипломна або магістерська робота, статті, тези доповідей, патенти тощо.

Головні задачі, які допомагає вирішити портфоліо студента технічного вишу:

- формує вміння навчатися: формулювати мету, планувати, організовувати власну роботу;
- дозволяє комплексно оцінити студента та його професійну придатність як майбутнього спеціаліста: результати і предметність навчання, індивідуальну активність, комунікативні вміння та соціальні досягнення. Такий комплексний підхід є вкрай необхідним для майбутньої конкурентоспроможності на сучасному ринку праці, бо для потенційних роботодавців важливою є не лише професійна компетенція особистості, але й її інформаційні, комунікативні, соціальні можливості [5];
- розвиває здатність до самоаналізу, самооцінки та самопрезентації результатів свого навчання;
- стимулює певну ділову конкуренцію, що, в свою чергу, мотивує до самостійної роботи, формує ціннісне ставлення до навчання. На сьогодні у робочих програмах фахових навчальних дисциплін досить багато часу відведено для самостійної роботи студента, але продуктивність та результативність цієї роботи практично не оцінюється. Стимулів для активізації цієї роботи майже немає, а викладач оцінює її, в кращому випадку, за рахунок додаткових балів, які здебільшого непропорційні затраченим зусиллям. Певний дух конкуренції та змагання починає, вочевидь, з'являтися у студентів четвертого курсу і тим більше, чим ближче вони до закінчення бакалаврату, що, в свою чергу, позитивно впливає на навчальний процес;
- здійснює моніторинг зміни рейтингу студентів та робить процес оцінювання достатньо прозорим та зрозумілим: за бажанням і результат роботи, і оцінка можуть бути доступні широкому загалу;
- посередньо може служити показником роботи випускової

кафедри і рівня освітніх послуг, які надає вищий навчальний заклад: через тематику та результати наукової роботи, участь та результати олімпіад, конкурсів, надання додаткових освітніх послуг тощо. Не секрет, що комерціалізація вищої освіти призвела до невиправданого зменшення рівня вимог до результатів навчання, набутих компетенцій та кваліфікацій. Ця негативна тенденція в останні роки підсилилась зменшенням кількості абітурієнтів. Натомість сучасний ринок праці вимагає високого рівня професійної підготовленості. Розв'язати цю проблему можна тільки за рахунок використання нових підходів та методів навчання, які дозволять передати студентам цікавість до навчального процесу, бажання оволодівати додатковими професійними знаннями, вміння вишукувати та застосовувати потрібну інформацію. Все це знайде своє відображення і у портфоліо студентів.

Процес підготовки портфоліо покладається на студента, який сам вирішує питання про необхідність його створення, добирає матеріали і вибирає форму їх подачі. Тому створення портфоліо – це є творчий процес, який також характеризує особистість.

Етапи роботи над портфоліо включають: мотивацію (студент чітко повинен розуміти, для чого йому потрібне портфоліо), вибір виду портфоліо (досягнень, розвитку, документів, відгуків тощо), спосіб організації та ступінь доступності до портфоліо (паперовий, електронний, веб-портфоліо), визначення структури портфоліо, вибір матеріалів та оформлення. Матеріали для портфоліо можна збирати протягом усього періоду навчання у виші або впродовж певних періодів навчання, для фіксування усіх досягнень або досягнень в окремих напрямках реалізації особистості – це залежить від мети створення і обраного виду портфоліо. Під час оформлення необхідно дотримуватись принципів систематичності, достовірності, естетичності, цілісності та наочності.

Типове портфоліо студента вищого технічного навчального закладу може включати такі розділи:

1. Загальні відомості (прізвище, ім'я, по батькові, дата народження, напрямок підготовки або професійного спрямування, спеціальність, мета і призначення портфоліо, найближчі плани, які бажано реалізувати).

2. Дані про успішність (це може бути і детальний перелік оцінок, і середній бал або з усіх вивчених дисциплін, або окремо: із загальноосвітніх і фахових).

3. Відомості про курсові та дипломні роботи (тема, коротка анотація, креслення, рецензія, оцінка).

4. Інформацію про навчальні та виробничі практики (місце їх

проходження, прізвища керівників та їх відгуки, займана посада, обсяг виконуваних обов'язків, оцінка отримана за практику).

5. Свідчення про участь в олімпіадах (назва, місце, час проведення, результат).

6. Володіння додатковими навичками (іноземними мовами, інформаційними технологіями), навчання за різноманітними освітніми програмами, курсами, тренінгами (назва, місце і час навчання, документи про набуття певних знань, навичок).

7. Науково-дослідна робота (участь у наукових дослідженнях, конференціях, конкурсах з представленням відповідних результатів).

8. Соціальна, творча та спортивна активність студента (участь в органах студентського самоуправління, партійних, громадських акціях та організаціях; участь у фестивалях, конкурсах, виставках, зразки творчої діяльності; спортивні досягнення; інша інформація, яка розкриває та характеризує особистість).

9. Відгуки про студента, рецензії на представлені роботи, оцінка портфолію.

Структура та цілеспрямованість портфолію може змінюватись. Портфолію, в якому зібрані дані з різних видів діяльності, дозволить комплексно оцінити рівень студентського навчання, демонструватиме прогрес і темп оволодіння знаннями (такий вид портфолію більш характерний для студентів молодших курсів). А портфолію, присвячене лише одному з напрямків майбутньої професійної діяльності або окремим видам діяльності, вкаже на переваги, зацікавленість і цілеспрямованість особистості (що характерно для старшокурсників та випускників, які вже визначились з професійними уподобаннями та напрямком майбутньої роботи).

Для розміщення веб-портфолію можна використовувати веб-сайти та веб-сторінки вищих навчальних закладів та випускових кафедр. Паперовий варіант портфолію доцільний для надання роботодавцям на ярмарках професій.

Для втілення методу портфолію у технічних вишах потрібно зацікавити як студентів, так і викладачів. Бо якщо переваги створення портфолію для студента очевидні, то використання цієї технології збільшує навантаження на викладача в частині його індивідуальної роботи із студентом.

Починати впроваджувати метод портфолію можна на будь-якому курсі, до чого варто залучати кураторів академічних груп молодших курсів і викладачів фахових дисциплін випускової кафедри на старших курсах. Кураторам потрібно виявляти цікавість і слідкувати за заповненням портфолію, але не змушувати, а заохочувати до того студентів. Викладачам випускових кафедр технологія портфолію

дозволить аналізувати та змінювати напрямки діяльності, залучати студентів до наукової роботи відповідно до заявлених інтересів, відзначати кращих студентів, планувати роботу з ними.

Отже, **якісна підготовка студентів** технічних спеціальностей неможлива без об'єктивного комплексного оцінювання їх знань як підґрунтя для подальшої мотивації процесу навчання. Одним із інноваційних засобів оцінювання є метод портфоліо, який доцільно застосовувати для професійної підготовки як впродовж усього терміну навчання у вищі, так і на певних його етапах. Використання технології портфоліо дозволить реалізувати творчий потенціал кожного студента, мотивує його до самореалізації, визначання власної позиції. Цей метод є актуальним не лише з точки зору моніторингу та альтернативного оцінювання результатів освітнього рівня студентів, а й підвищує самооцінку, конкурентність у навчанні та дає більше шансів для майбутнього успішного працевлаштування.

1. Свет О. Портфоліо як засіб моніторингу процесу підготовки майбутнього вчителя [Електронний ресурс] / О. Свет // Педагогіка і психологія формування творчої особистості: проблеми і пошуки: зб. наук. пр. / [редкол.: Т. І. Сущенко (голов. ред.) та ін.]. – Запоріжжя, 2009. – Режим доступу до статті: http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/pfto/2009_1/files/ped_01_09_Svet.pdf.
2. Денькович І. В. Використання веб-портфоліо в моніторингу якості навчання студентів [Електронний ресурс] / І. В. Денькович // Збірник наукових праць третьої Міжнародної науково-практичної конференції «Інформаційно-комунікаційні технології в сучасній освіті: досвід, проблеми, перспективи» – Режим доступу до статті: http://ubgd.lviv.ua/konferenc/kon_ikt/Section3/Den'kovich.pdf.
3. Пичкур М. О. Метод «портфоліо» як засіб формування рефлексивної культури майбутнього дизайнера [Електронний ресурс] / М. О. Пичкур // Збірник наукових праць Запорізького приватного класичного університету. – Запоріжжя: Вид-во КПУ, 2009. Вип 5 (58). – С. 109-115 – Режим доступу до статті: <http://dspace.udpu.org.ua:8080/jspui/handle/6789/579>.
4. Шеверун Н. В. Підходи до оцінювання навчальних досягнень студентів з іноземних мов у технічних університетах Польщі [Електронний ресурс] / Н. В. Шеверун // Наукова конференція «Інновації та традиції в науковій думці 15-17.08.13». – Режим доступу до статті: <http://int-konf.org/konf082013/467-kandidat-pedagogichnih-nauk-sheverun-n-v-pdhodi-do-osnyuvanny-a-navchalnih-dosyagnen-studentv-z-nozemnih-mov-u-tehchnih-unversitetah-polsch.html>.
5. Романенко Ю. Теоретико-методичні основи технологій портфоліо студента [Електронний ресурс]. – Режим доступу до статті: <http://conferences.neasmo.org.ua/node/1141>.

Matsnyeva T. S., Senior Lecturer, **Kravchenko N. V.**, Engineering Sciences, Associate Professor, **Grytsyna O. O.**, Engineering Sciences, Associate Professor ((National University of Water Management and Nature Resorts Use, Rivne)

PORTFOLIO USAGE IN THE TRAINING OF TECHNICAL PROFILE STUDENTS ENGINEERING SCIENCES,

The possibilities of portfolio method use in higher educational establishments of engineering are described. Its structure and reasonability of use is given.

Keywords: portfolio method, knowledge evaluation, innovations in education.

